

Postać św. Wojciecha w służbie umacniania relacji polsko-czeskich po roku 2016 i promocji wspólnej historii poprzez turystykę – Międzynarodowy Szlak Św. Wojciecha

Jan Walczak,

j.walczak@ujw.pl

Uczelnia Jana Wyżykowskiego w Polkowicach, Wydział Nauk Społecznych

Abstrakt: Artykuł podejmuje temat wzmożonego zainteresowania postacią św. Wojciecha na pograniczu polsko-czeskim po roku 2016. W 1050. rocznicę chrztu Polski zainicjowano w Pradze Międzynarodowy Szlak św. Wojciecha, wiodący z Pragi przez Dolny Śląsk, docelowo do Gdańska. Projektowi turystycznemu, będącemu w trakcie realizacji, towarzyszą wydarzenia edukacyjne, religijne i kulturalne w Polsce i w Czechach. Postać duchownego jest postrzegana na nowo, przez pryzmat wspólnej historii i przyszłości dwóch sąsiadujących narodów. Inicjatorem działań jest strona polska, pomysł zrodził się w środowiskach lokalnych, organizujących od ponad 30 lat Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej po stronie polskiej i czeskiej.

Słowa kluczowe: współpraca transgraniczna, św. Wojciech, Polska, Czechy, szlak turystyczny, relacje polsko-czeskie

Wprowadzenie

Postać św. Wojciecha znana jest powszechnie zarówno po czeskiej, jak i polskiej stronie granicy. Ze względu na bogaty w wydarzenia życiorys związany był on z historią nie tylko krajów słowiańskich, ale i innych państw europejskich, w których kształcił się, pracował i do których podróżował w celach misyjnych. Historia życia Świętego, pomimo że w Polsce jest rozpoznawalny, znana jest pobieżnie i niejednokrotnie pogłębianie wiedzy na jego temat zatrzymuje się na etapie wzmianek w szkolnych podręcznikach do historii lub wycieczek do pierwszej stolicy Polski - Gniezna. Tam w pamięć zapada obrazkowa opowieść w 18 częściach o życiu i męczeństwie Wojciecha, przedstawiona na słynnych drzwiach gnieźnieńskich z XII w., choć niewielu jest w stanie wyjaśnić, co przedstawiają kolejne kwatery. Natomiast gdybyśmy mieli przyjrzeć się poziomowi popularności Wojciecha po polskiej stronie, na tle innych świętych, nie jest on wymieniany w gronie tych najbardziej popularnych. Jak wynika z badań OBOP przeprowadzonych w 2009 r. w czołówce świętych wyliczanych przez Polaków znaleźli się św. s. Faustyna Kowalska i św. o. Maksymilian Kolbe. Na kolejnych miejscach Polacy wymieniali s. Urszulę Ledóchowską, brata Alberta Chmielowskiego i królową Jadwigę. Św. Wojciech nie uzyskał w tym zestawieniu zbyt wielu głosów respondentów [Jakimowicz, gosc.pl, 3.02.2020], [*Święci polscy w naszym życiu*, 2009, OBOP, 25.02.2009]. Jednak zainaugurowane w ostatnich latach inicjatywy po polskiej stronie pogranicza polsko-czeskiego na nowo pozwalają przyjrzeć się tej postaci, która jako spoiwo łączące historie narodów polskiego i czeskiego, może mieć wpływ na integrację i zbliżenie w relacjach polsko-czeskich, dzięki wdrażaniu inicjatyw społecznych pod egidą tego znanego od wieków

świętego, także na niwie turystycznej. Nie trzeba też dowodzić, że Wojciech jest jedną z ważniejszych czeskich postaci narodowych. Jego wezwanie nosi najważniejsza w kraju świątynia – praska katedra na Hradczanach, posiadająca także patronów w osobach św. Wita i św. Waclawa. Relikwie Wojciecha poza Pragą znajdują się w Czechach w klasztorze w Broumowie w kościele pod jego wezwaniem.

Celem artykułu będzie zaprezentowanie procesu zmierzającego do wzrostu popularności św. Wojciecha na pograniczu polsko-czeskim oraz w polsko-czeskich relacjach kulturowych. Praktyką staje się odświeżenie narracji wspólnej historii, nadanie jej nowego wymiaru i wykorzystanie do wykreowania szlaku turystycznego bliskiego tematycznie dla obu narodów, a także stworzenie szansy na realizację przedsięwzięć skierowanych do Polaków i Czechów w związku z budowaniem trasy turystyczno-kulturowej z Pragi do Gdańska. Staje się to możliwe dzięki założeniu, że spoiwem tych projektów jest święty, będący patronem obu narodów oraz postacią o znaczeniu europejskim, znaną poza Europą Środkową, posiadającą również miano patrona zjednoczonej Europy [Śmigiel (red.) 1992; Machejek 1995]. Artykuł ma charakter sprawozdawczo-opisowy.

Święty Wojciech – Czech, patron Polski, obywatel Europy¹

Życiorys św. Wojciecha jest możliwy do zrekonstruowania dzięki bogatym źródłom pochodzącym z X i XI w., ponieważ znaczenie jego dokonań było cenione już za jego życia, a śmierć męczennika i prędką kanonizacja sprawiły, że ze skrupulatnością odnotowano jego biogram. Prezentują go prace Jana Kanapariusza, św. Brunona z Kwerfurtu oraz dzieło *Passio s. Adalberti*. Z prac bardziej współczesnych warto przywołać rozprawę H.G. Voigta z 1898 r. *Adalbert von Prag. Ein Beitrag zur Geschichte der Kirche und des Mönchtums im zehnt Jahrhundert* [Śmigiel 1993, s. 7-8; Karwasińska 1995, s. 599]. W kontekście podjętego tematu warto przypomnieć najważniejsze wydarzenia z życia biskupa Wojciecha, by podkreślić znaczenie tej postaci we współczesnych realiach.

Św. Wojciech urodził się w 956 r. w Libicach jako szósty syn, pośród siedmiu braci, Sławnika i Strzyżysławy. Pochodził z zamożnej rodziny Sławnikowiców, która była spokrewniona z dynastią Saską. W najstarszych zapisach jego imię brzmi *Wojetech*. Zgodnie z wolą ojca miał zostać rycerzem. Ostatecznie został jednak przeznaczony do stanu kapłańskiego, być może w wyniku daru przebłagalnego za uzdrowienie z choroby. W 972 r. szesnastoletni młodzieniec przyjął podczas bierzmowania imię Adalbert, z szacunku jakim

---

¹ Biogram św. Wojciecha na podst. K. Czapliński, 2016, *Święty Wojciech, biskup i główny patron Polski*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 258-259, styczeń-luty, ss.11-13; J. Stańczewski, 1930, *Legends o św. Wojciechu*, Opole, s. 5-6; J. Golak-Cincio, 2019, *Postać św. Wojciecha w czeskich i polskich legendach*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 298-299, listopad-grudzień, ss. 29-30. Zob. też. M. Sosnowski, 2016, *Est in parte regni ciuitas magna – św. Wojciech w Gnieźnie*, [w:] *Chrzest – św. Wojciech – Polska. Dziedzictwo średniowiecznego Gniezna. Katalog wystawy*, Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, ss. 39-57; J. A. Spież (red.), 1997, *W kręgu żywotów świętego Wojciecha*, Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków, ss. 288; G. Labuda, 2000, *Święty Wojciech. Biskup-męczennik. Patron Polski, Czech i Węgier*, Wydawnictwo Funna, Wrocław, ss. 374.

darzył swojego mentora duchowego bp. Adalberta z Magdeburga, u którego przebywał wraz bratem Radzimem-Gaudentym na studiach. To właśnie pod imieniem Adalbert Wojciech jest powszechnie znany w Europie i w ten sposób odnotowywane jest jego imię w łacińskich inskrypcjach. Kształcił się blisko 10 lat (972-981) w szkole katedralnej Otryka w Niemczech. Po śmierci biskupa Adalberta w 981 r. powrócił do Czech jako subdiakon, gdzie przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa praskiego Dytmara. W 982 r. stanął na czele diecezji praskiej zastępując Dytmara po jego śmierci, a nominację Wojciecha, pierwszego Czecha na stanowisku biskupa, w 983 r. zatwierdził cesarz Otton II. W 988 r. wyjechał do Rzymu, rezygnując ze stanowiska biskupa. Wiązało się to z nieposłuszeństwem wiernych i trudnymi warunkami pracy w społeczności praktykującej wierzenia rodzime. Papież Jan XV zezwolił na czasowe zwolnienie z obowiązków biskupich. Wojciech gościł u benedyktynów na Monte Cassino. W Wielką Sobotę 990 r. wraz z bratem Radzimem przyjął profesję zakonną w klasztorze św. Aleksego i Bonifacego w Rzymie, gdzie przez kolejne lata przebywał. W 994 r. powrócił do Pragi, założył klasztor benedyktyński w pobliskim Brzewnowie, prowadził działania misyjne na Słowacji podbitej przez Węgrów (995). Jak podają niektóre źródła to właśnie św. Wojciech udzielił chrztu św. Stefanowi, królowi Węgier. Występował także czynnie w obronie słowiańskich, chrześcijańskich niewolników trafiających do krajów muzułmańskich.

W wyniku konfliktu Wojciecha z rodem Wrszowców i po nałożeniu na nich klątwy, w odwecie, życie stracili czterej bracia Wojciecha (995). Zrozpaczony ponownie wyruszył do Rzymu. Pielgrzymował do sanktuariów we Francji w Tours, Fleury, Saint-Denis. Uznał, że powrót do funkcji biskupa Pragi jest utrudniony, w związku z tym podjął się pracy misyjnej wśród pogan. Posiadał informację, że na dworze Bolesława Chrobrego przebywał jego najstarszy brat Sobiebor ocalały z rzezi, jaką zgotował ród Wrszowców, wyruszył zatem z dworu Ottona III na dwór polski. Był podejmowany przez Bolesława Chrobrego z honorami, namawiano go tutaj do przyjęcia roli posła w misjach dyplomatycznych. Wojciech skoncentrował się jednak na nawracaniu Prus. Miał też być założycielem klasztorów benedyktyńskich na ziemiach polskich w Międzyrzeczu, Trzemesznie i Łęczycy. Podróżował do Prus wraz z przyrodnim bratem Radzimem i prezbiterem Boguszą-Benedyktem, w asyście wojów Bolesława Chrobrego, których niebawem oddalił, nie chcąc stwarzać wrażenia wyprawy wojennej. Udał się do Gdańska, gdzie ewangelizował Pomorzan. Zasadniczą trudnością w szerzeniu chrystianizacji była nieznamość języka Prusów. Miał zostać przebity sześcioma oszczepami podczas odprawiania mszy w gaju w okolicach Elbląga lub Tękit. Śmiertelny cios, 23 kwietnia 997 r., zadał mu, jak mówią podania, Prus imieniem Sicco, a ciało biskupa zostało poćwiartowane. W chwili śmierci Wojciech miał 41 lat. Towarzyszom świętego udało się zbiec na ziemie polskie. Ciało męczennika wykupił Bolesław Chrobry i złożył najpierw w Trzemesznie, a następnie 6 listopada 998 r. w katedrze w Gnieźnie. Po

krótkim czasie, już 29 czerwca 999 r. papież Sylwester II zaliczył męczennika w poczet świętych. Niedługo potem w roku 1000 do grobu Wojciecha pielgrzymował Otton III. Założono wówczas metropolię w Gnieźnie z biskupem Radzimelem-Gaudentym na czele. Podlegały jej biskupstwa w Krakowie, Kołobrzegu i Wrocławiu. Otton z rąk Chrobrego otrzymał w darze ramię św. Wojciecha, które w formie relikwii trafiło do Rzymu i Akwizgranu. W 1038 r. czeski książę z dynastii Przemyślidów, Brzetysław I, podczas najazdu na Polskę wykradł relikwie św. Wojciecha i wywiózł je do Czech. Obecnie znajdują się one w katedrze św. Wita. Część zlokalizowana jest także w Ostrzyhomiu na Węgrzech, Rzymie, Liege oraz Bambergu. Kult rozpowszechnił się poza Polską i Czechami również we Włoszech, Niemczech i Dalmacji [Paradowska, Urbańska, 1996, s. 44].

Święty Wojciech w świadomości ludowej

Kult Świętego Wojciecha rozwijał się w Czechach i w Polsce w ostatniej ćwierci XI w. oraz w wieku XII. Powstały kazania, pieśni, hymny i sekwencje ku jego czci. Imię św. Wojciecha wprowadzono do kalendarzy, litanii, modlitw mszalnych i brewiarzowych. Budowano kościoły i kaplice pod jego wezwaniem, tworzono dzieła artystyczne poświęcone świętemu. Po stronie czeskiej zachowało się co najmniej piętnaście legend na jego temat. Z czeskiego na polski przetłumaczył je i zebrał w kilkunastostronicowy tom w 1930 r. Józef Stańczewski [Stańczewski 1930]. Legendy te opowiadają o nadprzyrodzonych zdolnościach, jakie były dane Wojciechowi już za życia. *Legenda o lipie w Libicach* to historia o tym, jak kij podróżny św. Wojciecha puszcza korzenie tuż obok miejsca, gdzie święty spędził noc. Drzewo o cudownych właściwościach rosło przez 500 lat, do czasu gdy nie zniszczyła go wichura. Miejscowa ludność podzieliła lipę na części traktując „jako cenne relikwie, chroniące od chorób i nieszczęść wszelakich” [Stańczewski 1930, s. 6]. Z kolei legenda o męczeństwie w Przerowie opowiada o tym, jak św. Wojciech został pobity przez wojów pogańskiego Brodysława. W zamian Wojciech rzucił kłatwę na dwór, który tak długo jak istniał miał zawsze przynosić jego właścicielom starty finansowe, nieszczęścia natury gospodarczej miały nie opuszczać tego miejsca przez dziesiątki lat, co potwierdzają z perspektywy czasu opowiadający z pokolenia na pokolenie tę legendę [Stańczewski 1930, s. 6-7]. Nieszczęścia spotkały także chciwych przewoźników przez rzekę, którzy w legendzie *Na przewozie w Neratowicach* żądali od Wojciecha zapłaty. W związku z tym, że podróżował bez pieniędzy, zabrali jego buty. Wojciech życzył im, aby zawsze cierpieli głód. Tak też miało się stać w przyszłych pokoleniach ich rodzin. W legendach nie brakuje historii o nadzwyczajnych wydarzeniach. W miejscu, gdzie odpoczywał w miejscowości Brody tryskało źródło (*Cudowne źródło*), innym razem w miejscowości Zielona Góra na głazie odbiło się jego ciało (*Cudowny kamień*). Zarówno woda, jak i kamień miały niezwykle, uzdrawiające według wierzeń ludowych, właściwości [Stańczewski 1930, s. 9-10]. Przytoczone legendy, obecne w kulturze

czeskiej wskazują na silne przywiązanie do postaci świętego, zwłaszcza w obszarze wierzeń i tradycji ludowej. Kult Wojciecha w Polsce był równie istotny [Paradowska, Urbańska 1996, s. 46-48]. Legendy dotyczące jego życia pojawiały się w przestrzeni ludowej na obszarach związanych z aktywnością Wojciecha, w Polsce centrum jego kultu było Gniezno, gdzie złożono jego ciało. W latach 30. XX w. badania na temat funkcjonujących legend na terenie Pomezanii², wokół prawdopodobnego miejsca śmierci św. Wojciecha, prowadził E. Pohl [Paradowska, Urbańska 1996, s. 41]. Wskazuje to na wpisanie się postaci w kulturę polskich i czeskich społeczności. W ikonografii św. Wojciech występuje w stroju biskupim, w paliuszu, wyposażony w pastorał. Do jego atrybutów należą orzeł, wiosło oraz włócznie.

Koncepcja Międzynarodowego Szlaku św. Wojciecha

Szlaki kulturowe w turystyce edukacyjnej i proces ich tworzenia został sformalizowany w latach 80. XX w., kiedy to powołano Radę Programową Europejskich Szlaków Kulturowych z inicjatywy Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy. Zgodnie z założeniami tej instytucji koncepcja szlaków kulturowych miała na celu: przyczynić się do uświadamiania wspólnej wielowiekowej tożsamości; chronić i zachowywać wspólne dziedzictwo; podkreślać indywidualne prawa każdego państwa, narodu, społeczności; kultywować tolerancję i solidarność wśród społeczności lokalnych. Jako sugerowany temat szlaków wyznaczono: biografie wielkich Europejczyków, migracje, osiągnięcia cywilizacyjne [Kruczek 2013, s. 132]. Według L. Puczko i T. Ratz szlak kulturowy „to szlak tematyczny, posiadający punkt ogniskujący – walor kulturowy lub element dziedzictwa kulturowego”. Z kolei A. Mikos v. Rohrscheidt proponuje następującą typologię szlaków kulturowych: szlaki historyczne (militarne, pielgrzymie, biograficzne, archeologiczne); historyczne szlaki handlowe; szlaki etnograficzne; szlaki kultury architektonicznej i budowlanej; szlaki dawnych rzemiosł; szlaki techniki i przemysłu; inne (odpowiadające tematyce wybranym typom wypraw turystyki kulturowej) [A. Mikos v. Rohrscheidt 2010 s. 291-311; Puczko, Ratz 2007, s. 133].

W związku z motywem podróży, który był nieodłącznie związany z życiem Wojciecha w ostatnich latach na ziemi kłodzkiej powstała koncepcja, aby upamiętnić jego osobę poprzez utworzenie historycznego szlaku biograficznego o charakterze międzynarodowym. Szlak św. Wojciecha jako taki nie jest nowością w Polsce, jednak istniejący obecnie na północy Polski ma charakter lokalny. Jest to trasa piesza, prowadząca z Elbląga do miejscowości Święty Gaj³. Zapewne w dalszym etapie stanie się on istotnym elementem planowanej trasy międzynarodowej wiodącej z południa [*Szlak św. Wojciecha: Elbląg – Święty Gaj*, www.encyklopedia.warmia.mazury.pl, 13.02.2020; Tomaszewski, Mieczkowski, www.pttk.elblag.com, 13.02.2020].

² Pomezania - terytorium w Prusach zamieszkałe przez pruskie plemię Pomezanów, uformowane w XII i XIII w.

³ Trasa: Elbląg Zdrój – Elbląg (port) – Tropy – Węgle – Żukowo – Żółwiniec – Dzierzgonka – Stare Dolno – Kwietniewo – Święty Gaj.

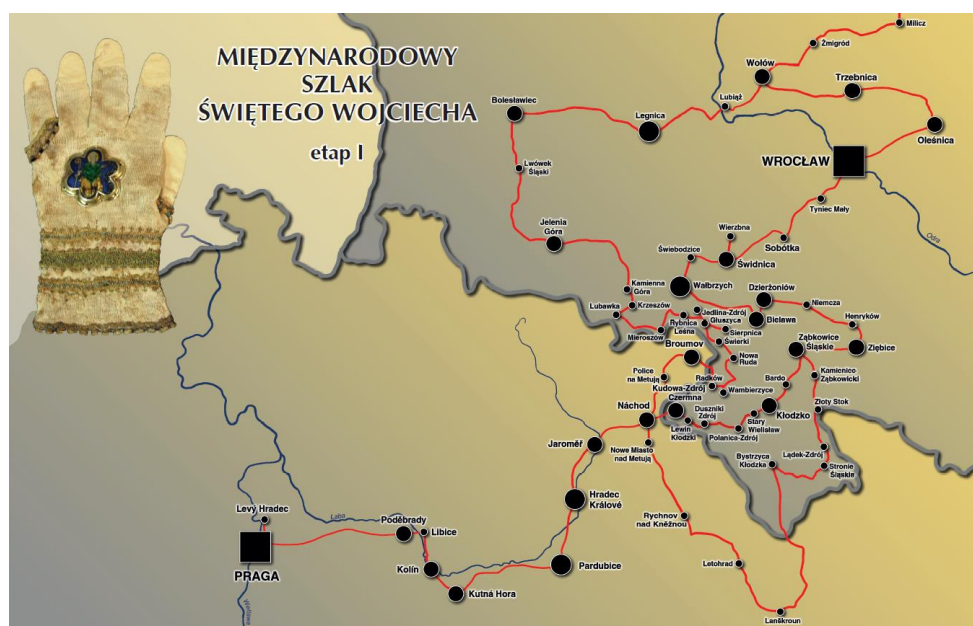
Pierwsze pomysły związane z utworzeniem polsko-czeskiego szlaku poświęconego św. Wojciechowi pojawiły się w 2015 r. w środowisku lokalnym, które od lat współpracuje na pograniczu polsko-czeskim, organizując każdego roku, od 30 lat, cykl wydarzeń transgranicznych pn. Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy rodziną”, a także wydającym trójjęzyczne czasopismo transgraniczne pt. *Ziemia Kłodzka – Od Kladského pomezí – Glatzer Bergland*. Przez trzy dekady wiele osiągnięto na rzecz pogłębienia stosunków społeczności lokalnych po obu stronach granicy, pojednania polsko-niemieckiego, a także prezentacji wielokulturowości i dziedzictwa polsko-czesko-niemieckich losów ziemi kłodzkiej. W 2016 r. w 1050. rocznicę Chrztu Polski, została przedstawiona koncepcja utworzenia szlaku kulturowo-turystycznego, który miałby zostać poświęcony tematycznie św. Wojciechowi i popularyzować tę postać, jednocześnie stwarzać powód do zbliżenia obu narodów. Według planów z 2016 r. szlak rozpoczyna się w Pradze, prowadzi przez kraj środkowo-czeski, kraj pardubicki, kraj kralovohradecki, następnie w Polsce wchodzi wielowariantowo na Dolny Śląsk przez pięć przejść granicznych Kudowa-Słone, Lutynia-Trnava, Tłumaczów-Otovice, Starostin-Golińsk, Kralovec-Lubawka. Z Dolnego Śląska prowadzi do Wielkopolski, województwa kujawsko-pomorskiego, pomorskiego poprzez Gdańsk, a poprzez województwo warmińsko-mazurskie do Elbląga. Przyglądając się tej trasie z perspektywy etapów realizacji, pierwszy etap poprowadzi z Pragi do Wrocławia, drugi z Wrocławia do Poznania, trzeci etap obejmuje odcinek do Gdańska, czwarty do Elbląga. Dalsze plany wiążą się z poprowadzeniem oznakowanej drogi turystycznej do Magdeburga oraz do Akwizgranu. Inaugurację szlaku poprzedziła konferencja zorganizowana 22 kwietnia 2016 r. w Instytucie Polskim w Pradze. Udział w niej wzięła m.in. ambasador RP w Pradze Grażyna Bernatowicz. Konferencja wiązała się jednocześnie z inauguracją Polsko-Czeskiego Roku Kulturalnego, który obejmuje całość wydarzeń kulturalnych na pograniczu polsko-czeskim [J. Golak 2016b, s. 10]. Oficjalnej ceremonii otwarcia Międzynarodowego Szlaku Świętego Wojciecha dokonał prymas Czech kard. Dominik Duka w katedrze św. Wita, Waclawa i Wojciecha na Hradczanach w Pradze. Otwarcia towarzyszyło odsłonięcie obrazu „Chrzest Polski” (3,5x1,5 m) autorstwa Ivana i Ireny Malińskich, stanowiącego pierwszą część tryptyku poświęconego historii Polski. Uczestnicy wydarzenia inauguracyjnego odwiedzili z tej okazji również miejsca związane z życiem św. Wojciecha: Libice nad Cidlinou oraz Břevnov. Przedsięwzięcie zaprezentowane w Pradze spotkało się z pozytywnym przyjęciem ze strony profesorów polskich i czeskich, samorządowców z obu stron granicy, jak również działaczy organizacji pozarządowych obecnych podczas konferencji oraz w praskiej katedrze. Znaczny potencjał szlaku podkreślał w swoim wystąpieniu w Pradze slawista prof. Jacek Baluch [J. Golak 2016a, s. 31]. Szlak miał prowadzić przez miejscowości związane z działalnością i kultem św. Wojciecha. Pierwszy etap planu obejmował miejscowości województwa dolnośląskiego: Kudowa-Czermna, Lewin Kłodzki, Duszniki-Zdrój, Stary

Wielisław, Kłodzko, Bardo, Ząbkowice Śląskie, Ziębice, Henryków, Niemczę, Dzierżoniów, Świdnicę, Sobótkę i Wrocław. Po stronie czeskiej szlak miałby zostać oznaczony w 13 lokalizacjach: Praga, Hradczany, Břevnov, Poděbrady, Libice nad Cidlinou, Kolín, Kutná Hora, Pardubice, Hradec Králové, Rychnov nad Kněžnou, Jaroměř, Broumov a także Náchod – związanych z kultem św. Wojciecha lub istotnych z historycznego punktu widzenia. Koncepcja szlaku jest rozszerzana o kolejne zainteresowane samorządy. Stan obecny I etapu szlaku prezentuje tabela 1., por. ryc. 1. Pomysłodawcą szlaku jest Julian Golak, ówczesny wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego oraz działacz społeczny pogranicza polsko-czeskiego, od ponad 30 lat organizujący cykliczne wydarzenia kulturalne. Opracowaniem merytorycznymi i graficznym zajął się prof. Konrad Czapliński. Za symbol szlaku przyjęto tzw. rękawicę św. Wojciecha, znajdująca się zbiorach katedry św. Vita, a z którą wiąże się jedna z polskich legend [Piero, www.naszesusdety.pl, 4.02.2020]. Dowiadujemy się z niej o złości w jaką wpadł św. Wojciech, kiedy zniknęła jedna z jego rękawic. W przyływie emocji rzucił klątwę na podejrzany o kradzież lud. Rękawica odnalazła się w dziupli, pod którą znaleziono ślady czarcich kopyt. Miejscowi wybudowali w tamtym miejscu kościół z figurą świętego w jednej rękawicy [Rękawica św. Wojciecha, www.opowiemcilegende.blogspot.com, 13.02.2020].

Tab. 1. Rok zrealizowanego dotychczas montażu oznakowania w miejscowościach na Międzynarodowym Szlaku Św. Wojciecha. Etap I Republika Czeska – Dolny Śląsk (stan na dzień 31 stycznia 2020)

Miejscowość	Rok ustawienia tablicy
Bielawa	2016
Broumov (CZ)	2019
Dzierżoniów	2018
Kamieniec Ząbkowicki	2017
Kudowa-Czermna	2017
Letohrad (CZ)	2017
Lewin Kłodzki	2016
Mioszów	2018
Niemcza	2017
Nowa Ruda	2018
Praga (CZ)	2016
Stary Wielisław	2016
Wołów	2018

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 1. Koncepcja I etapu Międzynarodowego Szlaku Św. Wojciecha z uwzględnieniem miejscowości w których zamontowano lub planowane jest oznakowanie
Źródło: Archiwum Autora

Część miejscowości na Dolnym Śląsku, położonych na szlaku, można wiązać bezpośrednio z życiorysem św. Wojciecha lub legendami, które go dotyczą. Należą do nich np. Niemcza, gdzie zatrzymano się, według podań, przewożąc ciało św. Wojciecha. Za życia Wojciech miał odprawiać tam msze w trakcie swoich podróży do Wrocławia i Krakowa. Inną miejscowością jest Stary Wielisław, gdzie Wojciech miał się zatrzymać u swojego wuja proboszcza w drodze do Prus. Kłodzko natomiast było miastem należącym do ojca Wojciecha, miał je również odwiedzać Święty [*Wiesz, że Kłodzko jest starsze od Krakowa?*, klozdko.naszemiasto.pl, 22.02.2020; Jarosz, www.swidnica.gosc.pl, 10.02.2020]. „Zapewne miejscowości bezpośrednio związanych z życiem św. Wojciecha jest więcej w Polsce środkowej i północnej, natomiast włączenie się zainteresowanych samorządów do tego projektu, ma na celu promocję postaci świętego, który jest patronem budowania wspólnych relacji, jest też patronem zjednoczonej Europy. Zależy nam na jak najliczniejszym zaangażowaniu miast i gmin i oznakowywaniu szlaku z południa na północ. Obecnie tablice informacyjne fundują i ustawiają m.in. samorzady i szczerze, jako pomysłodawcy, wraz z prof. Czaplińskim liczymy na ich wsparcie. Współpracę podjęła z nami także Dolnośląska Organizacja Turystyczna we Wrocławiu, za co jesteśmy bardzo wdzięczni” [Golak 2020].

W opinii Cezarego Przybylskiego, Marszałka Województwa Dolnośląskiego stopniowo wyznaczany i oznakowywany szlak posiada walory promocji regionu, co marszałek podkreślał w kwietniu 2016 r.: „To wyjątkowa możliwość dla turystów i pielgrzymów, aby poznać nasze wspólne dziedzictwo kulturowe oraz ważny element historii nie tylko Polski i Czech, ale całej Europy”. J. Golak zwraca natomiast uwagę, że koncepcja szlaku to efekt trzydziestoletniej

dziś polsko-czeskiej współpracy w obszarze kultury: „To tu się wszystko zaczęło (w Pradze – *przyp. Autora*). Dwadzieścia siedem lat temu wspólnie z kardynałem Duką rozmawialiśmy o przygotowaniu pierwszych Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej. W warunkach wciąż zamkniętej granicy, wielu stereotypów i problemów historycznych było to wielkie wyzwanie. Udało się, i jak dotąd zorganizowaliśmy ponad tysiąc sześćset różnorodnych wydarzeń po obu stronach granicy”. W roku 2019 r. liczba wydarzeń kulturalnych zrealizowanych po 30 latach organizacji Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej przekroczyła 2000 [*Na Dolnym Śląsku powstaje Szlak św. Wojciecha*, 2016, www.gazetawroclawska.pl, 13.02.2020].

Rozwój trasy planowany jest także po czeskiej stronie. Projekt zyskał poparcie Marszałka Województwa Dolnośląskiego, natomiast J. Golak, sprawujący aktualnie funkcję pełnomocnika Marszałka Województwa Dolnośląskiego ds. Kontaktów z Republiką Czeską i Republiką Słowacką podejmuje kroki związane z jego promocją wśród władz czeskich krajów: środkowo-czeskiego, pardubickiego, kralovsko-hradeckiego. Doszło do spotkania m.in. z Karelem Horčíčką, członkiem rady kraju środkowoczeskiego odpowiedzialnym za kwestie kulturalne i opiekę nad zabytkami, który wyraził zainteresowanie i zasygnalizował chęć podjęcia koordynacji działań ze swojej strony [Golak 2020]. Obecnie pomysłodawcy szlaku oczekują na decyzje strony czeskiej. Niemniej oznakowanie umiejscowiono jak dotąd w Pradze, Letohradzie i Broumovie.

Kolejne tablice oznakowania Międzynarodowego Szlaku Św. Wojciecha odsłanianie są w sposób uroczysty, zwykle przy okazji istotnych wydarzeń o znaczeniu lokalnym lub regionalnym. Udział w wydarzeniu biorą miejscowi samorządowcy, duchowni oraz społeczność lokalna. Odsłonięcia tablic w poszczególnych miastach wraz z przedstawicielami lokalnej władzy dokonują inicjatorzy pomysłu prof. K. Czaplński oraz J. Golak (w latach 2015-2018 wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Dolnośląskiego) [Jazienicka 2018, s. 49].

Tablice znakowania szlaku mają różne wymiary w zależności od miejsca, w którym zostały ustawione. Plansza informacyjna w Nowej Rudzie ma rozmiar 3 x 1,5 m, z kolei w Dzierżoniowie 2,5 x 1 m. Te ustawione w Mioszowie i w Kamieńcu Ząbkowickim są mniejsze – mają wymiary 1,5 x 1 m. Oprócz tego rodzaju tablic organizatorzy Szlaku zamierzają także usytuować oznakowanie przy drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w bezpośredniej okolicy Szlaku św. Wojciecha, tak by wskazać miejscowości związane z przedsięwzięciem. Wszystkie tablice pod względem treści są znormalizowane. Zawierają nazwę Międzynarodowy Szlak Św. Wojciecha (w języku polskim lub czeskim) oraz logotyp - rękawica św. Wojciecha z ołtarza katedry św. Wita w Pradze. Spójna jest kolorystyka tablic i układ mapy z poddrukami najważniejszych lokalnych zabytków, ewentualnie innych atrakcji turystycznych. Stałym elementem jest także nazwa miejscowości.

W prawym dolnym rogu znajduje się mniejsza mapa obrazująca całościowy przebieg szlaku (zob. ryc. 2).

Powstający Szlak nie jest pierwszą tego rodzaju atrakcją turystyczną, jaka wyznaczona została z inicjatywy działaczy społecznych ziemi kłodzkiej. Wśród istniejących tras należy wymienić dwie poświęcone miejscom związanym z życiem lokalnych postaci wpisanych w wielokulturową historię regionu. Pasjonaci turystyki mogą wyruszyć szlakiem przedwojennego mieszkańca Kłodzka bł. ks. Gerharda Hirschfeldera, prowadzącym przez miejsca związane z życiem duchownego z Kłodzka poprzez Wambierzyce do Kudowy-Czermne, dalej przez Wambierzyce, Radków, Karlów [Fitych 2018, s. 28]. W 2012 r. z kolei oznakowano szlak kulturowy teologa, prof. Josepha Wittiga, który w swojej twórczości określał ziemię kłodzką mianem „krajny cudów, krajny Pana Boga”. Prowadzi on z Nowej Rudy do sanktuarium na Górze św. Anny i Matki Bożej Bolesnej na Górze Wszystkich Świętych, poprzez punkty widokowe Gór Sowich, Stołowych, Bardzkich, Masywu Śnieżnika i Karkonoszy, Bardo, Wambierzyce, Nysę Kłodzką, Łądek-Zdrój i Nowy Gieraków [Szlak im. Prof. Josepha Wittiga, 2012, s. 2]. W Górach Żółtych istnieje także Szlak Kurierów Solidarności [Piotrowski, www.naszesusdety.pl, 13.02.2020]. Trasy te mają charakter lokalny.

Ryc. 2. Wygląd tablicy oznakowania Międzynarodowego Szlaku Św. Wojciecha znajdującej się na terenie klasztoru św. Wojciecha w Broumowie, Republika Czeska
Źródło: Archiwum Autora

Inicjatywy skupione wokół postaci św. Wojciecha na pograniczu polsko-czeskim, służące m.in. rozwojowi turystyki

Zgodnie z zamysłem twórców szlaku jego promocji mają służyć wydarzenia i inicjatywy społeczno-kulturalne oraz edukacyjne związane ze św. Wojciechem, które przyciągają zarówno ludność miejscową, jak i turystów. Wśród nich warto wymienić kilka udanych i zrealizowanych dotąd przedsięwzięć.

W Letohradzie 22 października 2017 r. w Republice Czeskiej podczas uroczystego zakończenia Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej Teatr William – Es z Wałbrzycha zaprezentował sztukę pt. *Wojciechowe Ślady*. Teatr występował przy okazji oznaczania szlaku w kolejnych miastach m.in. Kamieńcu Żąbkowickim, Dzierżoniowie czy Wołowie. W Letohradzie wręczono figurki św. Wojciecha powstałe podczas pleneru artystycznego w Sokolcu osobom zasłużonym dla organizacji Międzynarodowego Szlaku Św. Wojciecha – ks. Vaclavovi Vackowi (proboszczowi parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Letohradzie) i Petrowi Fiali (starosta Letohradu) [Jazienicka 2017a, s. 11; Jazienicka 2017b, s. 5; Jazienicka 2019a; *Wołów na...*, www.wolow.pl, 12.02.2020]. Z kolei w październiku 2019 r. w ramach XXX Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy Rodziną” w Sokołowsku, znajdującym się na Szlaku Św. Wojciecha odbył się konkurs plastyczny „Św. Wojciech – patron ewangelizacji Polski i Czech” [Jazienicka 2019b, s. 49]. Podobne konkursy zorganizowano dotąd we Włodowicach i Nowej Rudzie.

W związku z popularyzowaniem postaci Wojciecha, akcent tematyczny pojawił się także w muzyce. W październiku 2019 r. w ramach XXX edycji P-CzDKCh, w kościele oo. Jezuitów w Kłodzku pw. Wniebowzięcia NMP wykonano po raz pierwszy Oratorium o św. Wojciechu skomponowane przez prof. Mirosława Gąsienieca. Utwór został wykonany w języku łacińskim przez ponad 30 artystów z Wrocławia. Przestrzeń koncertowa była szczególna, bowiem jest to miejsce spoczynku pierwszego arcybiskupa praskiego Arnošt z Pardubic (1300-1364). Oratorium zostanie także wykonane we Wrocławiu podczas zakończenia realizacji I etapu szlaku i wprowadzenia relikwii św. Wojciecha do wrocławskiego kościoła pod jego wezwaniem. [Jazienicka 2019c, s. s. 12].

Kolejnym krokiem służącym promocji szlaku i budowaniu oddolnych relacji polsko-czeskich stała się decyzja kard. Dominika Duki o przekazaniu fragmentu praskich relikwii św. Wojciecha dla kościoła św. Wojciecha przy Placu Dominikańskim we Wrocławiu. Taka inicjatywa została zaproponowana przez działaczy Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej z terenu ziemi kłodzkiej. Do przekazania relikwii przez kard. D. Dukę doszło 22 listopada 2019 r. W planie na rok 2020, za zgodą biskupów diecezjalnych z terenu Dolnego Śląska, pojawiła się organizacja peregrynacji relikwii św. Wojciecha. Na początek na terenie archidiecezji wrocławskiej [Golak 2019a, s. 4]. Relikwiom w drodze ma towarzyszyć obraz św. Wojciecha autorstwa Ivana Malińskiego – malarza z Kudowy-Zdroju [Jazienicka

2019d, s. 18]. Miałaby ona stanowić symboliczny powrót Wojciecha do Polski trasą sprzed ponad tysiąca lat, przede wszystkim w miastach Międzynarodowego Szlaku Św. Wojciecha. To przedsięwzięcie o charakterze religijno-edukacyjnym, promujące wspólną historię Polski i Czech miałoby trwać dwa lata. Według planów towarzyszyłyby mu m.in. plenery artystyczne i wydarzenia kulturalne organizowane w miejscach związanych z życiem św. Wojciecha, również po stronie czeskiej, takich jak Libice nad Cindlinou, Święty Gaj, Gniezno, Brevnov [Golak 2019b, s. 8-9].

Ryc. 3. Relikwiarz św. Wojciecha w zakrystii kościoła klasztorowego św. Wojciecha w Broumowie
Źródło: Archiwum Autora

W liście z dnia 21 stycznia 2019 r. skierowanym do organizatora wydarzenia, prymas Czech D. Duka pisał: „ (...) Dziękuję za Pana miły list, w którym wraca Pan do naszego spotkania z 22 listopada 2019 r., podczas którego przekazałem Panu relikwie św. Wojciecha. Jestem bardzo szczęśliwy, że przed złożeniem szczątków w kościele św. Wojciecha we Wrocławiu będą one pielgrzymowały po kościołach Archidiecezji Wrocławskiej; do każdego kościoła, który jest zlokalizowany na Międzynarodowym Szlaku św. Wojciecha. Pielgrzymowanie relikwii jest zaplanowane na dwa lata, później będą one złożone w kościele św. Wojciecha we Wrocławiu. Ten wielki plan będzie na pewno wymagał sił i umiejętności organizatorskich, ale wierzę, że przyniesie hojne błogosławieństwo Boże, i że się powiedzie. Sprawia mi również radość *Oratorium o św. Wojciechu*, które napisał prof. Gąsieniec, a które było zaprezentowane w języku łacińskim 6 października 2019 r. w kościele w Kłodzku. Chętnie wysłuchalibyśmy go także w Pradze, w katedrze” [Duka 2019].

W ramach prac nad koncepcją Międzynarodowego Szlaku Św. Wojciecha w 2019 r. ukazał się album *Praga – Dolny Śląsk. Na szlaku Św. Wojciecha* autorstwa Konrada

K. Czaplińskiego. Publikacja liczy 320 stron, zawiera 1200 zdjęć i promuje ponad 50 miejscowości [Czapliński 2019]. Publikację dofinansował Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, podobnie jak wydanie folderu prezentującego rysy historyczne miast zlokalizowanych na szlaku na pierwszym jego etapie po stronie polskiej. W materiale znalazły się opisy takich miast i miejscowości jak: Wrocław, Sobótka, Świdnica, Wałbrzych, Dzierżonów, Niemcza, Henryków, Ziębice, Ząbkowice Śląskie, Kamieniec Ząbkowicki, Bardo, Kłodzko, Stary Wielisław, Duszniki Zdrój, Lewin Kłodzki, Kudowa Zdrój. Folder dostępny jest on-line [*Szlak świętego Wojciecha...*, www.umwd.pl, 13.02.2020]. K. Czapliński pracuje nad kolejną częścią albumu, prezentującego dalszą część Szlaku.

Szlak św. Wojciecha w chwili pisania artykułu, czyli na początku 2020 r. jest w trakcie oznakowywania na terenie Dolnego Śląska i zapewne jest to przedsięwzięcie, które będzie realizowane przez najbliższe lata.

Zakończenie

Śmierć św. Wojciecha przyspieszyła procesy polityczne i kulturalne, otwierając średniowieczną Polskę na wpływy zachodnie i uwiarygodniła Bolesława Chrobrego jako władcę, tworzącego Wojciechowe miejsce kultu religijnego w Gnieźnie. Pielgrzymował do niego Otton III, który niebawem utworzył za wolą Stolicy Apostolskiej pierwszą polską metropolię w Gnieźnie oraz trzy biskupstwa w Krakowie, Wrocławiu i Kołobrzegu (1000), co ustabilizowano stosunki kościelne w Polsce i było pewnym ewenementem, ponieważ uporządkowanie administracyjne nastąpiło zaledwie 34 lata od przyjęcia chrztu w Polsce, niewątpliwie dzięki roli, jaką odegrał Wojciech [Paradowska, Urbańska 1996, s. 44].

Szlak, będący w realizacji, stwarza duże możliwości kreowania szerokich inicjatyw międzynarodowych, integrujących kraje tzw. Grupy Wyszehradzkiej. Ze względu na bogatą historię związaną z losami Wojciecha daje możliwość zaangażowania w jedno przedsięwzięcie Czech, Słowacji, Węgier oraz Polski. W dalszej kolejności Niemiec, a nawet Włoch [Golak 2020].

Wybór postaci łączącej losy narodów polskiego i czeskiego na bohatera inicjatywy turystyczno-edukacyjnej i patrona działań kulturalnych wydaje się słuszny. Daje także szerokie możliwości działań opartych na głęboko zakorzenionych w świadomości odbiorców motywach kulturowo-narodowych, ułatwiających percepcję znaczenia i symboliki kulturowej św. Wojciecha. Z jakim efektem, pokażą to kolejne lata.

Bibliografia:

- Akw, *Kard. Duka otworzył Szlak św. Wojciecha*, „Niedziela” – wyd. ogólnopolskie, 19/2016, 31.
Czapliński K., 2016, *Święty Wojciech, biskup i główny patron Polski*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 258-259, styczeń-luty, s. 11-13

- Czapliński K., 2019, *Praga – Dolny Śląsk. Na szlaku św. Wojciecha*, Wyd. OKiS, Wrocław.
- Fitych T., 2018, Ks. *Gerhard Hirschfelder – pastoralna odwaga, mądrość i radość*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 285, czerwiec, s. 28-32
- Duka D., 2019, List prymasa Czech Dominika Duki do Juliana Golaka, z dn. 21 stycznia 2019 r. Archiwum domowe J. Golaka
- Golak J., 2016a, *Polsko-czeski rok kulturalny zainaugurowany*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 262, maj, s. 4-6
- Golak J., 2016b, *Szlak Świętego Wojciecha*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 258-259, styczeń-luty, s. 10
- Golak J., 2019a, *Św. Wojciech ponownie na trasie z Pragi do Polski*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 298-299, listopad-grudzień, s. 4
- Golak J., 2019b, *XXX Jubileuszowe Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy rodziną”*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 296-297, wrzesień-październik, s. 8-9
- Golak J., 2020, *Rozmowa z autorem artykułu*, z dn. 19 lutego 2020
- Golak-Cincio J., 2019, *Postać św. Wojciecha w czeskich i polskich legendach*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 298-299, listopad-grudzień, s. 29-20
- Jazienicka E., 2017a, *Kolejna stacja na szlaku św. Wojciecha*, Ziemia Kłodzka...”, nr 278-279, wrzesień-październik, s. 11
- Jazienicka E., 2017b, *Zakończenie XXVIII Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej w Letohradzie*, „Ziemia Kłodzka...”, 278-279, wrzesień-październik, s. 4-5
- Jazienicka E., 2018, *Otwarcie stacji Mieroszów na Międzynarodowym Szlaku Św. Wojciecha*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 285, czerwiec, s. 49
- Jazienicka E., 2019a, *Inauguracja XXIX Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy Rodziną”*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 284, maj, s. 4-5
- Jazienicka E., 2019b, *Konkurs „Św. Wojciech – Patron Ewangelizacji Polski i Czech”*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 298-299, listopad-grudzień, s. 49
- Jazienicka E., 2019c, *Oratorium o św. Wojciechu*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 296-297, wrzesień-październik, s. 12
- Jazienicka E., 2019d, *Uroczyste zakończenie XXX Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy rodziną”*, „Ziemia Kłodzka...”, nr 298-299, listopad-grudzień, s. 18
- Karwasińska J., 1995, *Adalbert*, [w:] A. Witkowska (red.), *Nasi święci. Polski słownik hagiograficzny*, Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań, s. 578-603
- Kruczek Z., 2013, *Znaczenie szlaków kulturowych dla rozwoju turystyki edukacyjnej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 304, s. 128-137
- Machejek M., 1995, *Śladami św. Wojciecha*, Wyd. OO. Karmelitów Bosych, Kraków
- Labuda G., 2000, *Święty Wojciech. Biskup-męczennik. Patron Polski, Czech i Węgier*, Wydawnictwo Funna, Wrocław
- Mikos v. Rohrscheidt A., 2010, *Regionalne szlaki tematyczne. Idea, potencjał, organizacja*, Wyd. Proksenia, Kraków
- Paradowska M., Urbańska A., 1996, *Kult św. Wojciecha w polskiej kulturze ludowej. Zarys problematyki*, „Etnografia Polska”, t. XL, z. 1-2, s. 41-52
- Puczko L., Ratz T., 2007, *Trailing Goethe, Humbert, and Ulysses; Cultural Routes in Tourism*, [w:] G. Richards (red.), *Cultural tourism, Global and Local perspectives*, The Haworth Hospitality Press, Nowy Jork, s. 131-148
- Szlak im. Prof. Josepha Wittiga*, 2012, „Ziemia Kłodzka...”, nr 222, grudzień, s. 2
- Stańczewski J. 1930, *Legendy o św. Wojciechu*, Nowiny, Opole
- Sosnowski M., 2016, *Est in parte regni ciuitas magna – św. Wojciech w Gnieźnie*, [w:] *Chrzest – św. Wojciech – Polska. Dziedzictwo średniowiecznego Gniezna. Katalog wystawy*, Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie, Gniezno, s. 39-57
- Spież J.A. (red.), 1997, *W kręgu żywotów świętego Wojciecha*, Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków
- Śmigiel K. (red.), 1992, *Święty Wojciech w tradycji i kulturze europejskiej*, Prymasowskie Wydawnictwo „Gaudentium”, Gniezno
- Śmigiel K., 1993, *Święty Wojciech Sławnikowic*, Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań.

Święci polscy w naszym życiu, OBOP, 2009

Netografia

- Jakimowicz M., *Polska. Najbardziej popularni polscy święci? Siostra Faustyna Kowalska i ojciec Maksymilian Kolbe. Tak wynika z najnowszych badań* OBOP-u, „Gość Niedzielny”, www.gosc.pl/doc/769170.Ranking-swietych [3.02.2020]
- Jarosz M., *Idź za znakiem rękawicy*, „Gość Niedzielny”, <https://swidnica.gosc.pl/doc/2989648.Idz-za-znakiem-rekawicy> [10.02.2020]
- Na Dolnym Śląsku powstaje Szlak Św. Wojciecha*, „Gazeta Wrocławska”, <https://gazetawroclawska.pl/na-dolnym-slasku-powstaje-szlak-sw-wojciecha/ar/10156092> [13.02.2020]
- Piero, *Szlak św. Wojciecha*, Nasze Sudety. Turystyka, kultura, Dolny Śląsk, www.naszesusdety.pl/szlak-sw-wojciecha.html [4.02.2020]
- Piotrowski M., *Szlak Kurierów Solidarności w Górach Złotych*, Nasze Sudety, <http://naszesudety.pl/szlak-kurierow-solidarnosci-w-gorach-zlotych.html> [dostęp 13.02.2020]
- Rękawica św. Wojciecha*, <https://opowiemcilegende.blogspot.com/2016/04/rekawica-swietego-wojciecha.html> [13.02.2020]
- Szlak świętego Wojciecha. I etap. Droga Dolnośląska*, folder, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, http://www.umwd.dolnyslask.pl/fileadmin/user_upload/Turystyka/nowa_strona/Szlak_sw_Wojciecha_folder_wersja_pl_korekta2.pdf [13.02.2020]
- Szlak Świętego Wojciecha: Elbląg – Święty Gaj*, http://encyklopedia.warmia.mazury.pl/index.php/Szlak_%C5%9Bw._Wojciecha:_Elbl%C4%85g_-_%C5%9Awi%C4%99ty_Gaj [13.02.2020]
- Tomaszewski M., Mieczkowski K., *Szlak Św. Wojciecha*, PTTK Oddział Ziemi Elbląskiej, http://pttk.elblag.com.pl/szlaki_turystyczne_swietego_wojciecha [13.02.2020]
- Wiesz, że Kłodzko jest starsze od Krakowa? Zobacz archiwalne zdjęcia miasta!*, Historia Kłodzko. Naszemiasto.pl, <https://kłodzko.naszemiasto.pl/wiesz-ze-kłodzko-jest-starsze-od-krakowa-zobacz-archiwalne/ar/c1-4880106> [22.02.2020]
- Wołów na Międzynarodowym Szlaku Św. Wojciecha*, wołow.pl, <http://wołow.pl/2322/wołow-na-międzynarodowym-szlaku-sw-wojciecha/> [12.02.2020]

The figure of Saint Adalbert (St. Wojciech) in the service of strengthening Polish-Czech relations after 2016 and promoting common history through tourism – the International Trail of Saint Adalbert

Abstract: The article deals with the topic of the increased interest in the figure of Saint Adalbert (St. Wojciech) on the Polish-Czech border after 2016. On the 1050th anniversary of the baptism of Poland, the International Trail of St. Wojciech, leading from Prague through Lower Silesia, eventually to Gdansk was founded. The tourist project, being implemented, is accompanied by educational, religious and cultural events in Poland and the Czech Republic. The figure of the clergyman is perceived anew, through the prism of the shared history and future of two neighbouring nations. Poland is the initiator of all the activities and the idea was born in local communities, which have been organizing Polish-Czech Christian Culture Days on the Polish and Czech sides for over 30 years.

Keywords: cross-border cooperation, Saint Wojciech, Poland, Czech Republic, tourist trail, Polish-Czech relations